

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดบริการแนะแนว
ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตการศึกษา 3 ที่เสนอในครั้งนี้อยู่ประกอบด้วย
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการประณศึกษา
แห่งชาติ

การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนในโครงการขยาย
การศึกษาระดับพื้นฐาน

พัฒนาการของวัยรุ่น

ความหมายของการแนะแนว

หลักการแนะแนว

ประโยชน์ของการแนะแนว

บทบาทของครูแนะแนว

บทบาทของครูที่มีต่อบริการแนะแนวในโรงเรียน

ความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

หลักการจัดบริการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

ความสำคัญของการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

บทบาทของงานแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

ขอบข่ายของการจัดบริการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมแนะแนว

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 13-27)

หลักการและเหตุผลความเป็นมา

การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นนโยบายสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชากรทุกคนมีโอกาสได้เรียนจนจบมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะปัจจุบันประเทศไทยมีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณร้อยละ 30.10 ซึ่งต่ำที่สุดในาอาเซียนและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก กอปรกับมีการวิจัยยืนยันว่า ประเทศใดแรงงานมีจำนวนที่ได้รับการศึกษาสูง ประเทศนั้นประชากรมักจะมีรายได้ต่อหัวสูงด้วย

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลขึ้น กำหนดเป้าหมายไว้ว่าจะพยายามให้เด็กเรียนจบ ป.6 ได้เรียนต่อ ม.1 ครบร้อยละ 100 ในปี พ.ศ.2540 โดยประกาศดำเนินงานโครงการนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นไป

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 6 รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันเร่งรัดให้เด็กเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากขึ้น ดังนั้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี โดยประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป และให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทดลองเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดละ 3 โรงภายใต้โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยเปิดในปีการศึกษา 2533-2534 รวมทั้งสิ้น 216 โรง ทั้งนี้คณะกรรมการประเมินผลโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี โดยมี ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นที่ปรึกษา และเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นประธานกรรมการ ผลการประเมินพบว่าโครงการนำร่องฯ ซึ่งอาศัยโรงเรียนประถมศึกษาเปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความพร้อมและมีความสามารถพอที่จะทำโครงการนี้ต่อไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ต้องทดลองอีก ซึ่งเป็นผลให้สถิติการเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มจากร้อยละ 53.65 ในปีการศึกษา 2533 เป็นร้อยละ 59.20 ในปีการศึกษา 2534

เพื่อให้การขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงโดยรวดเร็วยิ่งขึ้นรัฐบาลได้กำหนดนโยบายแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2534 ว่า "เร่ง

ขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบให้กว้างขวางและทั่วถึงเพื่อยกระดับขั้นพื้นฐานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างต่ำ..."

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีโรงเรียนกระจายอยู่ทั่วประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2534 เพิ่มเติมอีก 1,150 โรงเรียน และให้ยกเลิกโครงการนำร่องฯ โดยเปลี่ยนรูปแบบเป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างสมบูรณ์ รวมโรงเรียนที่เปิดแล้วทั้งสิ้น 1,366 โรงเรียน มีห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1,806 ห้องเรียน

ในแผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะที่ 7 (2534-2539) ให้เปิดขยายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มเติมตามเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดจำนวน 4,200 ห้องเรียน/โรงเรียน สามารถเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ถึงร้อยละ 98 ในปีการศึกษา 2539 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจะสามารถช่วยเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงร้อยละ 14.30 และตั้งแต่ปีการศึกษา 2540-2544 จะสามารถเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ครบร้อยละ 100 ซึ่งเป็นความสำเร็จของการยกระดับพื้นฐานการศึกษาของประชาชนเป็น 9 ปี

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2) เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
- 3) เพื่อให้เด็กมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพที่ตนมีความถนัดและสนใจสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

เป้าหมาย

1) ด้านปริมาณ

ตามแผนการเปิดขยายโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป้าหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการดังนี้

- 1.1) ปีการศึกษา 2533 ให้ดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ จังหวัดละ 3 โรงเรียน รวม 216 ห้องเรียน/โรงเรียน นักเรียนห้องเรียนละ 40 คน
- 1.2) แผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เริ่มดำเนินงาน

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นไป โดยกำหนดแผนการเปิดโรงเรียนปีละ 1,000 ห้องเรียน/โรงเรียน และในปีการศึกษา 2537 เมื่อรวมกับโครงการนำร่องฯ แล้วจะเปิดได้จำนวน 4,200 ห้องเรียน/โรงเรียน นักเรียนห้องเรียนละ 40 คน จากนั้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 เป็นต้นไปจะไม่เปิดเพิ่มอีก ทำให้สามารถเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของทุกปีได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 และในปีการศึกษา 2539 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสามารถรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ถึงร้อยละ 14.30

หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน มีสาระสำคัญดังนี้

1) เปิดแล้วไม่เป็นผลกระทบกระเทือนต่อโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่แล้ว

2) อยู่ในเขตพื้นที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ การเดินทางยากลำบาก ประชากรค้อย ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

3) โรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคาร ห้องเรียน ครูผู้สอน และให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอร่วมกันพิจารณาจัดบุคลากรปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

4) ผู้ปกครอง ชุมชนให้การสนับสนุน

5) ให้เปิดโรงเรียนปีละประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มโรงเรียน

6) ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัด

2) ด้านคุณภาพ

เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

2.1) ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยมีพฤติกรรมแสดงออกในทางที่ดี

2.2) ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพโดยมุ่งเน้นอาชีพอิสระตามความสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

2.3) สามารถรองคนได้ในระบบเศรษฐกิจและสภาพสังคมปัจจุบัน มีคุณธรรม จริยธรรม มีความประพฤติดี เข้าใจความเป็นประชาธิปไตย

2.4) สนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้และการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนในโครงการ ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะ เป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือก และตัดสินใจ ประกอบสัมมาอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสังคม (กรมวิชาการ, 2533 : 1) เพราะฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวังสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 2-3) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

เนื้อหาของหลักสูตรมีการปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถของตน เน้นการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ แต่ไม่สกัดกั้นนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 3 ประการ คือ ให้พึ่งตนเอง มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพและให้รู้จักครองตน มีคุณธรรม จริยธรรม มีความประพฤติดี

ในการนี้ โรงเรียนจะต้องมีแผนการบริหารหลักสูตรที่ชัดเจน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ สนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสนับสนุนให้ครูทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ใช้วิทยากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ จะต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งการดำเนินการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีแนวทางของหลักสูตร คือ หลักสูตรประกอบด้วย วิชาบังคับ (บังคับแกน บังคับเลือก วิชาเลือกเสรี และกิจกรรม) จากวิชาบังคับเลือก เลือกเสรี และกิจกรรมผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาชีพได้มากขึ้น ทั้งสามารถจัดสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและความต้องการพัฒนาประเทศได้ตามที่ท้องถิ่นต้องการ แบบเรียนและสื่อการสอนใช้แบบเรียนที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดสรรแบบเรียนเครื่องเขียนให้นักเรียน

ในการจัดการศึกษาระดับนี้ ให้มีการยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนการปฏิบัติจริง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในหลักสูตร มีการประสานงานในการฝึกอบรม การนำทรัพยากร บุคลากรในท้องถิ่นมาใช้เพื่อการจัดการ และให้มีความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

รูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นสมควรเสนอรูปแบบและวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ซึ่ง สำเร็จ ประเสริฐกุล (2532 : 19-35) ได้นำเสนอซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

จุดมุ่งหมาย

เพื่อบ่มเพาะให้เด็กและเยาวชนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งที่จบมาก่อนแล้วและเพิ่งจบการศึกษา ได้มีโอกาสเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทที่ห่างไกล

หลักการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการสอนยึดหลักการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งฐานะของครอบครัวและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ แต่ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีส่วนที่ผู้เรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์และสมรรถภาพพื้นฐานอย่างเดียวกัน ในฐานะเป็นคนไทยไม่ว่าจะเรียนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ส่วนไหนของประเทศก็ตาม สำหรับสาระของการศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะผสมผสานอย่างได้สัดส่วนระหว่างวิชาการ วิชาชีพ และวิชาสมรรถภาพพื้นฐานอันจะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างแน่นนอน และสามารถแสดงให้เห็นความแตกต่างไปจากผู้ที่ไม่ได้เรียนในระดับการศึกษาอย่างชัดเจน ส่วนการจัดกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ สถานประกอบการ หน่วยงาน หรือองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด

รูปแบบวิธีการจัด

หลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคลและสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ตามความสนใจ รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนใน

ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรมากขึ้น ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นที่ปรับปรุงควรประกอบด้วยกลุ่มวิชา 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1) กลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน ประกอบด้วยวิชาพื้นฐานทั่วไป และวิชาแกน ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาสาระในการสร้างเสริมให้ผู้เรียนทุกคน ได้รับการเรียนรู้อย่างเดียวกัน เพื่อความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย มีความรักชาติ มีคุณภาพมีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีทักษะในการที่จะสื่อความหมาย การใช้ภาษา มีทักษะในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การปรับตัว การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การรักษาลี้ngแวดล้อม มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในวิถีทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม

2) กลุ่มวิชาการ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะทางวิชาการ สำหรับการศึกษาระดับสูงต่อไป หรือเป็นพื้นฐานในการที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เช่น กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ฯลฯ ที่ต่อเนื่องจากที่เรียนมาแล้วในกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน

3) กลุ่มประสบการณ์อาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ประสบการณ์ เกี่ยวกับอาชีพที่จะสามารถออกไปประกอบอาชีพตนเอง หรือสามารถช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพของครอบครัวต่อไป เช่น กลุ่มวิชาอาชีพและรูปแบบการจัดการเรียนวิชาอาชีพที่ได้จากผลการวิจัยของกรมวิชาการ

การเรียนการสอนกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน ผู้เรียนทุกคนจะต้องเรียนอย่างเดียวกัน ส่วนกลุ่มวิชาการและกลุ่มประสบการณ์อาชีพนั้น เน้นการสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนอันเป็นการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจของครอบครัวได้ ทั้งนี้การจัดการหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นควรจะต้องสอดคล้องและต่อเนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษาซึ่งรูปแบบของการนำหลักสูตรมาใช้มี 2 ประการ คือ

ประการแรก คือ การเลือกวิชาเรียนได้ตามถนัด และความสนใจของผู้เรียนหากผู้เรียนไม่ถนัดในเชิงวิชาการก็สามารถเลือกเรียนวิชาชีพได้ เพราะฉะนั้น การเรียนวิชาชีพกับการเรียนวิชาการ อาจจะไม่มีส่วนเท่ากันขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละบุคคล ถ้าเน้นวิชาชีพจะเรียนวิชาการน้อย ถ้าเน้นวิชาการจะเรียนวิชาชีพน้อย

ประการที่สอง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับใหม่นี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิชาเรียนได้จากหลักสูตรอื่น ๆ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติแล้วและสามารถนำผลการเรียนจากหลักสูตรอื่นมาชดเชยวันผลการเรียนได้

วิธีสอน

1) ไม่ยึดเวลาหรือชั้นปีเป็นหลัก แต่จะยึดผลสัมฤทธิ์ในสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นหลัก

ผู้เรียนสอบผ่านเนื้อหาวิชาใดไปแล้ว สามารถเก็บสะสมผลการเรียนวิชานั้น ๆ ไว้ได้

2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป สำหรับภาคปฏิบัตินี้อาจจัดกิจกรรมที่โรงเรียนในสถานประกอบการในท้องถิ่นหรือที่บ้านก็ได้

* **หลักการและจุดเน้นในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ**

การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว เข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังเป็นการยกระดับการศึกษาของปวงชนให้สูงขึ้น ซึ่งสามารถส่งผลกระทบระยะยาวต่อการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างคนในเมืองกับชนบทได้

หลักการในการดำเนินงาน

- 1) จัดการศึกษาในลักษณะให้เปล่าและไม่บังคับ
- 2) สนองผู้เรียนที่ต้องการเรียนต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- 3) ขยายโอกาสทางการศึกษาในชนบทให้มากเป็นพิเศษ
- 4) จัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
- 5) ในระยะแรกจัดดำเนินการในโรงเรียนที่มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอน

จุดเน้นในการดำเนินงาน

1) มุ่งจัดการศึกษาให้นักเรียนที่ไม่เข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดอื่น ที่อยู่ห่างไกลชนบท

2) การเรียนการสอนเน้นการฝึกด้านทักษะพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ และเมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว สามารถเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

3) สามารถปรับตนให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเป็นพลเมืองดีในสังคม ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรม รักและต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ดีขึ้น

ด้วยความจำเป็นและความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของประชาชนการเปิดโอกาสให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ศึกษาต่อเพิ่มขึ้นโดยการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1) หลักการ

- 1.1) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
- 1.2) เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ
- 1.3) เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

2) จุดหมาย

ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายดังต่อไปนี้

- 2.1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ
- 2.2) สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
- 2.3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
- 2.4) มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
- 2.5) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
- 2.6) มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาอาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
- 2.7) มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 2.8) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

3) โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วยวิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ และวิชา

เลือกเสรีจำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1) รายวิชาบังคับ

	วิชาบังคับแกน (39 หน่วย)	วิชาบังคับเลือก (18 หน่วย)
ภาษาไทย	12	-
วิทยาศาสตร์	9	-
คณิตศาสตร์	6	-
สังคมศึกษา	6	6
พลานามัย	3	6
ศิลปะศึกษา	3	-
การงาน	-	6

3.2) รายวิชาเลือกให้เลือกรายวิชาในกลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาศิลกภาพ และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องร่วมกิจกรรม 3 ประเภท คือกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 ภาคต่อสัปดาห์ต่อภาค ดังตาราง 1

กิจกรรม	ม. 1	ม. 2	ม. 3
1. กิจกรรมตามระเบียบ ฯ			
1.1 กิจกรรมลูกเสือ ฯ	1	1	1
1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1	1	1
2. กิจกรรมแนะแนว ฯ	1	1	1
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	2	2	2
รวมทั้งหมด	35	35	35

4) การวัดผล

ใช้การประเมินผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2533

5) แนวคำเฝ้าระวัง

- 5.1) จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
- 5.2) จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองและสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
- 5.3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบอาชีพอิสระ
- 5.4) จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- 5.5) ในการจัดการเรียนการสอนใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและกระบวนการกลุ่ม
- 5.6) ให้ห้องปฏิบัติการรายละเอียดยุทธศาสตร์ของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของห้องปฏิบัติการและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน
- 5.7) ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเสริม

สร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ

5.8) ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ได้รับไว้ให้ในจุดหมายต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อุดม มี่วินัย รับผิดชอบควบคู่ไปด้วย

5.9) ในการจัดการเรียนการสอนดำเนินถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

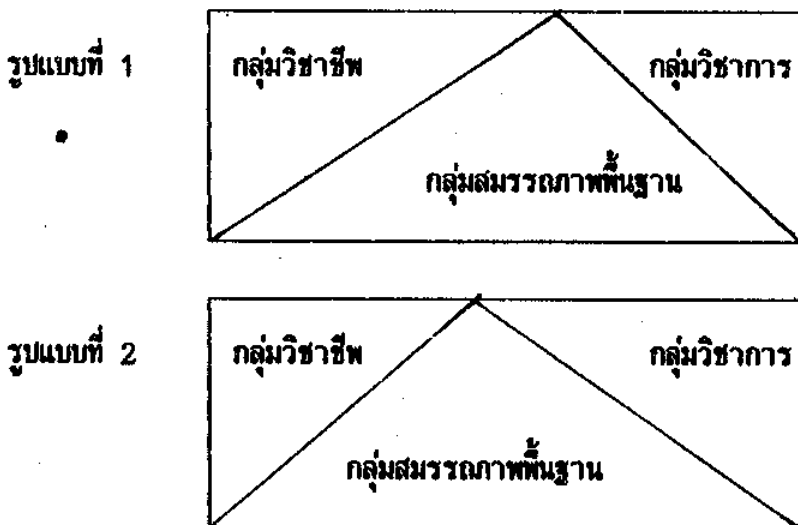
6) รูปแบบของการนำหลักสูตรมาใช้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533) มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเพื่อวางขมอยู่หลายประการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 13-14)

ประการแรก การเลือกวิชาเรียนให้เลือกได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน หากไม่ถนัดในเชิงวิชาการก็สามารถเลือกเรียนสายวิชาชีพได้ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น โดยการแนะนำ แนะนำของครู ผู้ปกครอง โดยวิธีการดังกล่าวต่อไปนี้ การนำหลักสูตรมาใช้ในโรงเรียนซึ่งมีการจัดวิชาเลือกเสรีเพื่อต้องการเน้นการเรียนรู้อาชีพเหมาะสำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางหรือค่อนข้างต่ำและมีความประสงค์จะศึกษาด้านวิชาชีพ

ประการที่ 2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาเรียนได้จากหลักสูตรอื่น ๆ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติแล้วและสามารถนำผลการเรียนจากหลักสูตรอื่นมาชดเชยวันผลการเรียนได้ รูปแบบการนำหลักสูตรมาใช้ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 รูปแบบการนำหลักสูตรมาใช้

จากภาพประกอบ 3 จะเห็นได้ว่า รูปแบบที่ 1 เน้นด้านวิชาชีพมากกว่าวิชาการ และรูปแบบที่ 2 เน้นด้านวิชาการมากกว่าวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความถนัด

7) หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

7.1) เวลาเรียน

7.1.1) ใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปีหรือ 6 ภาคเรียน

7.1.2) ปีการศึกษาหนึ่งให้แบ่งเวลาเรียนเป็น 2 ภาคเรียน ๆ ละ 20 สัปดาห์และอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยให้มีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนของรายวิชาที่เปิดสอนต่อสัปดาห์ต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ

7.1.3) ในสัปดาห์หนึ่งต้องเปิดสอนไม่น้อยกว่า 5 วัน ๆ ละ 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ

7.1.4) ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 30 คาบ และให้เข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีหรือยุวกาชาดหรือผู้นำเพื่อประโยชน์ซึ่งเป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ให้มีเวลาสำหรับปฏิบัติการรวมอิสระอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ

7.2) หน่วยการเรียน

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียนให้มีหน่วยการเรียน 1 หน่วยการเรียน รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

7.3) วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

7.3.1) ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศผู้เรียนสามารถเลือกได้เพียง 1 ภาษา

7.3.2) การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

8) การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียน และการโอนผลการเรียนให้ เป็นไปตามระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช
2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2533

9) เกณฑ์การจบหลักสูตร

- 9.1) ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของ
หลักสูตรจำนวน 90 หน่วยการเรียนและทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน
- 9.2) ต้องได้หน่วยการเรียนวิชาบังคับแกนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา
- 9.3) ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียน
- 9.4) ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การจัด
กิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรมและต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียนและต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญ
ของกิจกรรมตามที่กำหนด

ผู้เรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดจะได้รับประกาศนียบัตรสำเร็จการศึกษา
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

10) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยม
ศึกษาตอนต้นให้ทำเป็นประกาศหรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 17)

พัฒนาการของวัยรุ่น

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เป็นวัยที่กำลังอยู่ในวัยรุ่น มักจะมีการเปลี่ยนแปลง
ทางด้านร่างกาย อารมณ์ การที่เด็กต้องประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหากไม่ได้
รับการชี้แนะหรือแก้ไขที่ถูกต้องย่อมจะส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นจึงถือเป็น
ความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูแนะแนวและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

พัฒนาการของเด็กวัยนี้เพื่อจะช่วยให้เขาเหล่านั้นดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัยรุ่นจะเริ่มในช่วงอายุตั้งแต่เด็กมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจนอายุที่เด็กสามารถมีงานทำ ควบคุมเศรษฐกิจของตัวเอง วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กมีพัฒนาการที่รวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงกลุ่มของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา ทำให้เด็กต้องปรับตัวซึ่งการปรับตัวนำมาซึ่งความวิตกกังวล ความเครียดทางอารมณ์ความโกรธ (โยธิน ศันสนยุทธ์, 2531 : 203) วัยรุ่นเป็นวัยที่นิยมเรียกว่า "วัยหวาน" หรือ "วัยพายุบุแคม" (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2532 : 27) นั่นคือเด็กวัยรุ่นจะ ไม่มีความมั่นคงในอารมณ์ มีความผันผวนของอารมณ์ และอารมณ์มักจะเป็นอารมณ์ที่แรงมีความกดดันสูง และในสายตาของคนทั่วไปก็เรียกว่า วัยรุ่นเป็นวัยของปัญหา วัยอลวนวัยรุ่น (โยธิน ศันสนยุทธ์, 2531 : 203)

พรพณี ช.เจนจิต (2528, 147-149) โยธิน ศันสนยุทธ์ (2531 : 203-206) ทวีรัสมิ์ ธนาคม (2525: 202-217) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นสอดคล้องกันดังนี้

พัฒนาการทางกาย

เด็กวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางร่างกายอย่างรวดเร็ว ลักษณะทางเพศจะปรากฏชัด รูปร่างจะแก่ง้าง ทำอะไรซุกซนตาไปหมด โดยที่เด็กผู้หญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กผู้ชาย เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงมุ่งความสนใจไปที่ตัวเองและพิจารณา รูปร่างของตนที่เปลี่ยนไป ทำให้พิถีพิถันการแต่งกายเป็นพิเศษถ้ามากเกินไปทำให้เสียการเรียนได้ การเปลี่ยนแปลงนั้นถ้าเปลี่ยนไปในทางที่ดีสังคมยอมรับเด็กก็จะสบายใจ แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่เป็นที่พอใจของวัยรุ่นเด็กวัยรุ่นจะเกิดความวิตกกังวล และแสดงพฤติกรรมแปลก ๆ และอาจเป็นปัญหาต่อไป นอกจากนี้เด็กที่เข้าสู่วัยรุ่นช้ามักมีปัญหาในการปรับตัวเพราะไม่สามารถทำกิจกรรมได้ดังเช่นเพื่อน ๆ ครูจึงควรสนับสนุนให้ทำกิจกรรมอื่นเพื่อให้เกิดความภูมิใจในงานของตน

พัฒนาการทางสังคม

เด็กวัยรุ่นมีลักษณะนิสัยชอบความเป็นอิสระ ชอบทดลอง ต้องการเป็นตัวของตัวเอง มักชอบอยู่ตามลำพัง เป็นวัยของการพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเองโดยจะพยายามค้นหาความสามารถ ความต้องการที่แท้จริงของตนในอนาคต กลุ่มของเด็กวัยรุ่นนี้จะประกอบด้วยเด็กทั้งเพศหญิงและเพศชายซึ่งจะมีกิจกรรมร่วมกันทางสังคม เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่นมากทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมโดยทั่ว ๆ ไป ฉะนั้นสามารถสรุปลักษณะทางสังคมของเด็กวัยรุ่นได้ดังนี้

- 1) เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มยิ่งกว่าการปฏิบัติตามพ่อแม่ จึงมีความขัดแย้งกับ

ผู้ใหญ่อยู่เสมอ

2) เป็นวัยที่ขาดความมั่นใจ มักทำอะไรคล้อย ๆ กับกลุ่มเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ

3) เป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างยิ่ง จะไว้วางใจเพื่อนยิ่งกว่าพ่อแม่

พัฒนาการทางอารมณ์

เด็กวัยนี้มีอารมณ์รุนแรงและไม่แน่นอน แสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา ชอบส่งเสียงอึกทักเพื่อปิดบังการขาดความมั่นใจของตัวเอง ความชอบ ไม่ชอบของเด็กวัยนี้รุนแรงมาก ไม่ใคร่จะยอมใครง่าย ๆ ขณะอยู่บ้านชอบเก็บตัวอยู่ในห้องตามลำพัง ไม่ต้องการให้ใครรบกวน ต้องการยอมรับในความเป็นชาย หญิงอย่างเต็มที่จากคนอื่น ๆ ในวัยเดียวกัน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มพยายามที่จะมีส่วนเป็นเจ้าของและทำให้เพื่อนรุ่นเดียวกันรู้สึกประทับใจในพฤติกรรมของตน

พัฒนาการทางสติปัญญา

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพลังมาก มีความกระตือรือร้น สามารถเข้าใจ concept ที่เป็นนามธรรมได้ดี มีช่วงความสนใจนานกว่าเดิม แต่ยังอดที่จะหันกลางวันไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดไป มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบ มีความสามารถในการจำที่เป็นเลิศ สามารถใช้ความคิดของตนเองได้อย่างมีเหตุผล รู้จักสังเกตความรู้สึกที่คนอื่นมีต่อตนเองและเข้าใจตนเองได้ เหมือนกับที่คนอื่นเข้าใจ

จะเห็นได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยครึ่งเด็กครึ่งผู้ใหญ่ที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเด็กต้องเรียนรู้เพื่อจะปรับตัวให้เป็นผู้ใหญ่แต่เด็กยังขาดประสบการณ์ที่เพียงพอที่จะปรับตัวให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้เด็กวัยรุ่นมีปัญหาทางกาย สังคม และอารมณ์และไปกระทบต่อการเรียนการสอนในที่สุด

นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม (2527 : 50-51) ได้กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่ควรศึกษาเป็นพิเศษ เนื่องจาก

1) วัยรุ่นเป็นวัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อจากวัยเด็กมาสู่วัยผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงมีความสับสนในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวัย จึงมีปัญหาในการปรับตัว จนกลายเป็นอันธพาล เป็นโรคจิต โรคประสาท* มั่วสุมอบายมุข ดินยาเสพติด เที้ยวไสแก๊ส เป็นต้น

2) วัยรุ่นเป็นวัยวัยที่เด็กเริ่มมีความรู้สึกทางเพศ เด็กวัยรุ่นต้องการความรู้ คำแนะนำในเรื่องการปรับตัวทางเพศอย่างเหมาะสม

3) วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กต้องการเตรียมตัวเพื่ออาชีพ เขาจะต้องทำการศึกษา สืบรวจทดสอบความรู้ ความสามารถ ความสนใจของตนเองในการที่จะเลือกอาชีพ

4) วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กต้องการจะยึดมั่นในอุดมการณ์ ปรัชญาชีวิตของตนเอง

และปราณี รามสูต (2528 : 54-63) ได้กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความต้องการความสนใจเฉพาะที่แตกต่างไปจากวัยอื่น คือ

- 1) เด็กวัยรุ่นต้องการความรัก
- 2) วัยรุ่นต้องการ เสรีภาพและต้องการเป็นผู้ใหญ่
- 3) วัยรุ่นต้องการ เสนอหน้าทศเทียมผู้อื่นในทุกเรื่อง
- 4) ต้องการมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ อยากรู้ อยากรูเห็น อยากรอง อยากรทำในทุกสิ่ง
- 5) มีความสนใจเกี่ยวกับตัวเอง เช่น สนใจด้านรูปร่าง หน้าตา การวางตัว การแต่งกาย ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงตนเองให้ดึงดูดใจผู้อื่น และเพื่อนต่างเพศ
- 6) มีความสนใจทางสังคม โดยเริ่มแรกจะสนใจเพศเดียวกัน ต่อมาสนใจ เพศตรงข้าม สนใจในบทบาททางสังคมของบุคคล สนใจกิจกรรมสังคมนานาชาติ สนใจความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตในสังคม
- 7) มีความสนใจในการเลือกอาชีพและวิถีชีวิต เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นผู้ใหญ่
- 8) มีความสนใจทางศาสนา สนใจแสวงหาปรัชญาชีวิตและอุดมคติเพื่อยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามความคิดฝันของตน

จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสนใจและความต้องการในด้านต่าง ๆ เฉพาะวัยที่แตกต่างจากบุคคลวัยอื่น ๆ หากความสนใจและความต้องการของเขาไม่ได้รับการตอบสนอง ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อตัวของเขาเอง ครอบครั้ว สังคมและประเทศชาติ

ความหมายของการแนะแนว

การแนะแนว คือ กระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลเข้าใจตนเอง (Shertzer and Stone, 1976 : 38) สำหรับ มิลเลอร์. (Miller, 1965 : 3) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคคลตัดสินใจและวางแผนในอนาคตของตนได้อย่างเหมาะสม ส่วน ดาวนิง. (Downing, 1968 : 7) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการปรับตัว และส่งเสริมบุคคลให้พัฒนาตนเองได้ถึงขีดสุดในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, (2529 : 1) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่าเป็นกระบวนการผูกพันเพื่อพัฒนาชีวิตเพื่อช่วยให้บุคคลนั้นสามารถช่วยตนเองนำตนเอง ปรับตนเอง ได้อย่างเหมาะสม ตลอดทั้งสามารถป้องกันปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการแนะแนวจะเห็นได้ว่าการแนะแนว คือ กระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลรู้จักเข้าใจตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้านเพื่อให้เขาได้รู้จักวางแผนเพื่อชีวิตของเขาและเพื่อให้เขาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

หลักการแนะแนว

กรมวิชาการ (2537 : 1-2) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

1) บริการแนะแนวในโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนทุกคน เพราะการแนะแนวมิใช่เป็นการแก้ปัญหาแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการป้องกันปัญหาและเสริมสร้างให้นักเรียนแต่ละคนมีความเจริญงอกงามขึ้นในทุก ๆ ด้าน

2) การแนะแนวช่วยให้นักเรียนสามารถนำตนเองได้ ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทางให้นักเรียนได้เลือก และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองจนสามารถช่วยตนเองได้

3) การแนะแนวจะจัดทำได้ดี จะต้องมียุทธศาสตร์ของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ตรงตามข้อเท็จจริงและเป็นปัจจุบัน

4) การแนะแนวจะต้องจัดต่อเนื่องกันไป มีโครงการ มีแผนงานตลอดปี มิใช่จัดช่วงใดช่วงหนึ่งหรือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น

5) การจัดการแนะแนวในโรงเรียนจะต้องมีการประสานงาน และร่วมมือกันในระหว่างบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนโดยมีหัวหน้างานซึ่งเป็นผู้รู้งานด้านนี้พอสมควร

6) การแนะแนวจะต้องทำควบคู่กันไปกับการจัดการเรียนการสอน

7) การแนะแนวควรจัดบริการต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม

และสวัสดิ์ สุวรรณอักษร (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2533 : 7-8) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

1) จะต้องถือว่าเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการให้บริการแนะแนว โดยจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนในด้านความต้องการ สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ อุปนิสัยใจคอ เจตคติและคุณสมบัติต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ

2) จะต้องคำนึงถึงเด็กทุกคน ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น

3) จะต้องจัดให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีการประสานกันเป็น

อย่างดีและจริงจังระหว่างผู้รับผิดชอบเด็กในแต่ละระดับชั้น

4) ไม่ใช้วิธีการขู่บังคับหรือเผด็จการ เพราะเด็กแต่ละคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นคนเท่าเทียมกัน มีสิทธิและเสรีภาพที่จะเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง มีศักยภาพหรือความสามารถพิเศษในตนที่จะคิดพิจารณาและปฏิบัติด้วยตนเอง

5) จะต้องจัดบริการแนะแนวให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวส่วนตัวและสังคม

ส่วนพราณี เถกิงพล (2515 : 56-59) วัชรวิ ทรรศน์ (2523 : 4-5) และ บัณฑิต สว่างไสวกุล (2525 : 29-30) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนวไว้สอดคล้องกัน ดังนี้ คือ

1) การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกระดับ คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

2) การแนะแนวเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้บุคคลแต่ละคนได้พัฒนาไปอย่างเต็มที่

3) การแนะแนวเกิดจากความร่วมมือของผู้รับบริการ และบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน

4) การแนะแนวยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยครูแนะแนวจะให้นักเรียนที่มาขอรับบริการ เป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

5) การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็กจนถึงสำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษาแล้ว

6) การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งการป้องกัน แก้ไข ส่งเสริมและพัฒนา

7) การแนะแนวมีหลักในการช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ดีในปัจจุบัน และมีการวางแผนที่ดีในอนาคต

8) การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่นได้ และสนองความต้องการของชุมชน โรงเรียนและนักเรียน

จะเห็นได้ว่าในการจัดการแนะแนวนั้น สิ่งที่สำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ การจัดการแนะแนวเพื่อพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน การเห็นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคล และการยึดหลักสิทธิและเสรีภาพระหว่างบุคคล นอกจากนั้น การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่เด็กจนผู้ใหญ่ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการป้องกัน แก้ไขและส่งเสริม เป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่นได้ และการแนะแนวจะประสบผลสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้รับบริการแนะแนวและบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

ประโยชน์ของการแนะแนว

รวีวรรณ ชินะตระกูล (2537 : 69-72) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยให้นักเรียนมีความมั่นคงทางจิตใจ โดยกิจกรรมแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองอย่างแท้จริง รู้ขอบเขตความสามารถ รวมทั้งจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง เป็นตัวของตัวเอง กล้าเผชิญความจริง
- 2) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนสามารถวางแผนการในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง ทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ
- 3) ช่วยให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี ทำให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
- 4) ช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนดีขึ้น ทำให้ครูสามารถจัดการศึกษาได้เหมาะสมกับเด็ก
- 5) ช่วยครูในการแก้ปัญหาของนักเรียน เป็นการลดปัญหาในการเรียนการสอน
- 6) รู้แหล่งสำคัญในการเสนอข้อมูลให้กับผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน
- 7) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา การเลือกอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม และก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิตต่อไป
- 8) ช่วยให้นักเรียนรู้แนวทางการศึกษาต่อ รู้จักคุณค่าของการประกอบอาชีพวิสาหกิจ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รู้จักระเบียบวินัย
- 9) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การป้องกันปัญหาตัดสินใจ พัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม
- 10) ช่วยให้เด็กแต่ละคนได้เรียน เพื่อเขาจะได้พัฒนาได้เต็มที่และมีความสุขความสำเร็จในชีวิต
- 11) ช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ซึ่งจะส่งผลกระทบไปถึงการดำเนินชีวิตของนักเรียนในอนาคต การรู้จักและเข้าใจตนเองจะช่วยให้นักเรียนตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อ เลือกประกอบอาชีพ หรือรู้จักปรับตัวที่จะอยู่ในสังคม และรู้จักดำเนินชีวิตของตนให้ดีและมีคุณภาพดียิ่งขึ้น
- 12) ช่วยให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

ส่วนดวงเดือน พิศาลบุตร (2515 : 6-7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการแนะแนวไว้ดังนี้ คือ

- 1) ประโยชน์ต่อนักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับปรุงตัวในทุก ๆ ด้านได้เหมาะสมยิ่งขึ้นทั้งด้านการเรียน ความประพฤติ การสังคม สุขภาพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกวิชาเรียน เลือกวิชาชีพ และการอาชีพหรือการฝึกงาน เพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเอง ช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้นเป็นลำดับ และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
- 2) ประโยชน์ต่อครู ช่วยให้ผู้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้นในทุกด้าน ช่วยให้ปรับปรุงการเรียนและการสอนให้เหมาะสมกับความถนัดของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังลดปัญหาในด้านอื่นให้น้อยลงด้วย
- 3) ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้พิจารณาเด็กของตนได้รอบคอบทุกด้านว่าเด็กของตนมีความสามารถ ความถนัดในด้านใด สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นอย่างไร จะช่วยส่งเสริมเด็กได้เพียงไร โดยกาให้ความร่วมมือและปรึกษาหารือกับครูอย่างใกล้ชิด
- 4) ประโยชน์ต่อโรงเรียน ช่วยให้โรงเรียนจัดกิจกรรมและบริการต่าง ๆ ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของนักเรียนและสังคมได้ดีขึ้น ช่วยลดปัญหาในเรื่องความประพฤติผิดระเบียบวินัยลง ช่วยให้ได้ปรับปรุงโปรแกรมทางการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษามากขึ้น ช่วยส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนให้ตรงตามความถนัดและความสามารถ ซึ่งอาจเป็นผลนำมาซึ่งชื่อเสียงของโรงเรียนในด้านที่สร้างนักเรียนให้แสดงความสามารถในด้านต่าง ๆ ได้ดีเด่นเป็นพิเศษ
- 5) ประโยชน์ต่อสังคมและชาติบ้านเมือง ช่วยให้การลงทุนด้านการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น เพราะการแนะแนวจะช่วยให้การจัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมและช่วยให้ทราบถึงความต้องการแรงงานกำลังคนในอาชีพต่าง ๆ ตามที่บ้านเมืองต้องการ ช่วยขจัดปัญหาคนล้นงาน ปัญหาวัยรุ่น และลดการสอบตกซ้ำชั้นในโรงเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งสิ้นเปลืองงบประมาณมาก เนื่องจากได้มีการตระเตรียมป้องกันปัญหาคด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ของการจัดบริการแนะแนวจึงสรุปได้ว่าเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์แก่นักเรียนทุกคน ตลอดจนประโยชน์แก่ครูและผู้ปกครองที่ช่วยให้รู้จักเด็กได้ดีขึ้น จึงสามารถหาวิธีปรับปรุงวิธีการที่จะช่วยเหลือเด็กให้เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคนได้ทั่วถึง

และการแนะแนวมิใช่การแก้ปัญหาอย่างเดียว หากเป็นการป้องกันและเสริมสร้างอีกด้วย ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องจัดวางโครงการและโปรแกรมการแนะแนวให้มีแผนงานและมีระเบียบเรียบร้อยไว้ล่วงหน้าติดต่อนื่องกันไป ควรจะเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา การแนะแนวควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันทุกระยะ และมีใช่เป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียวที่จะทำได้ จำเป็นต้องเป็นงานที่ครูทุกคนในโรงเรียน จะต้องให้ความสนใจให้ความร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจังงานแนะแนวจึงจะบรรลุผลได้

บทบาทของครูแนะแนว

กรมวิชาการ (2537 : 24-25) ได้กำหนดบทบาทของครูแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้นำในการปฏิบัติงานแนะแนว
- 2) ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรแนะแนว
- 3) รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในคาบกิจกรรมแนะแนว
- 4) จัดทำ จัดหา และพัฒนาเครื่องมือแนะแนว
- 5) สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ครูและผู้ปกครอง
- 6) พัฒนาวิธิตำเนินงานแนะแนวของโรงเรียน
- 7) รวบรวมข้อมูล สถิติ อันเป็นประโยชน์ต่องานแนะแนวในโรงเรียน
- 8) ประเมินผลการปฏิบัติงานแนะแนว

ส่วนสถิติ วงศ์สวรรค์ (2523 : 512-513) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูแนะแนวที่มีต่อบริการแนะแนวในโรงเรียนว่า

1) เป็นผู้นำในการจัดบริการแนะแนวให้แก่ นักเรียน เป็นผู้นำในการจัดบริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล

2) ประสานงานและมีบทบาทร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน เช่น วางแผนงานร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการจัดโครงการแนะแนวตลอดจนการประเมินผลของบริการแนะแนว จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแนะแนวแก่บุคลากรในโรงเรียน สำรวจความต้องการของนักเรียน เสนอผู้บริหาร เสนอของงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อัตรากำลัง

3) ประสานงานและมีบทบาทร่วมกับครูและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน ชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ข้อสนเทศ ส่งเสริมทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขอบข่ายคุณประโยชน์ของการแนะแนว พยายามทำให้ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนทราบถึงภาระหน้าที่และบทบาท

ของตนที่พึ่งความมีต่อการแนะนำในโรงเรียน ประชาสัมพันธ์และสนับสนุน เชิญชวนให้บุคลากร
ในโรงเรียนสนใจและใช้บริการแนะนำ

4) หน้าที่และบทบาทต่อผู้ปกครองนักเรียน สร้างความเข้าใจอันดีแก่ผู้ปกครองถึง
บริการแนะนำในโรงเรียน เพื่อให้ทราบถึงหน้าที่บริการ คุณประโยชน์ จุดประสงค์ ลักษณะ
ขอบข่าย แล้วเชิญชวนและให้โอกาสสมาให้ความร่วมมือหรือใช้บริการ เช่น มาร่วมประชุม
ร่วมกิจกรรมงานวันอาทิตย์ บัณฑิตนิเทศแจ้งให้ผู้ปกครองทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน
เช่น ความถนัด พัฒนาการ ความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้ทราบโอกาสศึกษาต่อ
การประกอบอาชีพ ลักษณะวิชา อาชีพ บุคลิกและคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับแขนงนั้น ๆ แจ้ง
ให้ผู้ปกครองทราบถึงความต้องการของตลาดแรงงาน

5) ติดต่อขอความร่วมมือจากสถาบันและบุคคลในชุมชน เชิญมาเป็นวิทยากร ขอชม
สถานที่เพื่อการศึกษา ขอทุนช่วยนักเรียนยากจน ส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะเป็นผู้
ช่วยเหลือ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ นักกฎหมาย สถาบันบำบัดผู้ติดยาเสพติดให้โทษ

6) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานแนะนำ ทางวิทยุ โทรทัศน์ เอกสารแนะนำ
บทความ จัดนิทรรศการร่วมมือกับสมาคมและชมรมการแนะนำ

7) วิจัยและประเมินผลงานแนะนำ เพื่อปรับปรุงแก้ไขนำมาใช้และเผยแพร่
วอลเตอร์ (อ้างถึงใน สุทัศน์ ทิพย์สุวรรณ 2523 : 19-20) ได้แสดงความคิดเห็น
เกี่ยวกับบทบาทของครูแนะแนวไว้ว่า ครูแนะแนวต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่อง
ต่อไปนี้

1) การจัดปฐมนิเทศแก่นักเรียนที่เข้าใหม่ และการจัดประสานงานระหว่างโรงเรียน
ต่างระดับให้แก่นักเรียนที่จบการศึกษา

2) จัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนแต่ละคนให้เป็นปัจจุบัน

3) จัดบริการทดสอบและแปลการทดสอบให้นักเรียนได้ทราบ

4) ศึกษาเด็กเป็นรายกรณี รวมทั้งการประชุมพิจารณา ปัญหาของเด็กร่วมกับผู้รับ
ผิดชอบอื่น ๆ

5) ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหา

6) จัดหาและรวบรวมข้อสนเทศที่เป็นปัจจุบันอันเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว
และสังคม เพื่อให้บริการแก่นักเรียน

7) ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับการจัดวางตัวบุคคลโดยจัดหางานให้ทำภาย
หลังที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

8) จัดส่งตัวนักเรียนที่มีปัญหาไปขอรับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ

9) จัดโปรแกรมพิเศษอื่น ๆ เช่น จัดงานวันอาชีพ การศึกษานอกสถานที่และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ทางการศึกษาและอาชีพ

10) ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับการให้ยืมเงินและจัดหาทุนการศึกษาแก่นักเรียน

11) ร่วมมือกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในด้านการวางแผนการเรียน การเลือกวิชาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถและเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน

ดังนั้นพอที่จะสรุปได้ว่าบทบาทของครูแนะแนวนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง คือนอกจากการจัดบริการแนะแนวให้แก่นักเรียน ครูแนะแนวยังต้องทำงานประสานงานกับบุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน ผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังต้องประสานงานกับสถาบันและบุคคลในชุมชน เป็นต้น ตลอดจนมีหน้าที่ประเมินผลงานแนะแนวและการวิจัย รวมทั้งเผยแพร่กิจกรรมแนะแนวเพื่อเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการแนะแนวด้วย

บทบาทของครูที่มีต่อบริการแนะแนวในโรงเรียน

ครูมีบทบาทสำคัญในการแนะแนว เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียน บริการแนะแนวใดที่ได้รับการร่วมมือจากครู บริการแนะแนวนั้นย่อมมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

บทบาทของครูที่มีต่อโครงการแนะแนวดังที่ วัชรวิ ทรัพย์มี (2520 : 100)กล่าวไว้ว่า

1) ทำความเข้าใจกับพฤติกรรมของนักเรียน พิจารณาพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเท่านั้น

2) ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนด้วยกลวิธีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันปัญหา วินิจฉัยปัญหา ส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการติดตามผล

3) ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม สามารถตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนลงในระเบียบงานสะสม

5) ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการจัดกิจกรรมประจำห้องเรียน

- 6) ร่วมมือกับหน่วยงานแนวในการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล
 - 7) ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบข่ายของงานแนะแนว และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบริการแนะแนวถ้าโรงเรียนจัดขึ้น
 - 8) ติดต่อกับผู้ปกครองอยู่เสมอ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างทางบ้านและโรงเรียน
 - 9) ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการแนะแนว และสนับสนุนให้นักเรียนรับบริการแนะแนว
 - 10) จัดส่งนักเรียนที่สมควรได้รับบริการให้เข้าศึกษาไปยังหน่วยแนะแนว
 - 11) สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษาและสังคม ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ หรือแนะนำสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลเหล่านี้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
 - 12) ร่วมมือกับหน่วยงานแนวในการประเมินผลบริการแนะแนว
- ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้นำ ผู้สนับสนุนหรือหลักค้ำการจกจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร จำเป็นต้องให้ความสนใจต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนด้วย ดังที่กรมวิชาการ (2537 :24) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องงานแนะแนว
 - 2) สนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ เช่น ใ้มีบุคลากรรับผิดชอบงานแนะแนวโดยตรง แต่งตั้งคณะกรรมการแนะแนวของโรงเรียน จัดให้มีสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณในการดำเนินงานแนะแนว
 - 3) ส่งเสริมให้บุคลากรแนะแนว ได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในงานแนะแนว เช่น ศึกษา คูงาน อบรม สัมมนา
 - 4) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานแนะแนว
 - 5) จัดให้มีการประเมินผลงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง
- ครูประจำชั้นเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ถึงแม้ว่าครูประจำชั้นจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว โดยเฉพาะ แต่โดยหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนโยบายผู้บริหารทำให้ครูประจำชั้นมีบทบาทต่อการแนะแนวด้วย ดังเช่น ประทุม แต้สุวรรณ, (2523 : 265) กล่าวถึงบทบาทของครูประจำชั้นไว้ว่า
- 1) สร้างความอบอุ่นใจ สนับสนุนคุ้นเคยให้กับนักเรียนและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน

2) รู้จักนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างดีพร้อมทั้งรวบรวมรายละเอียดของนักเรียนแต่ละคนไว้ในระเบียบเนาะสม

3) ให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนในวิธีการเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการปรับตัวที่เหมาะสม ตลอดจนชี้แนะเกี่ยวกับการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

4) ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในปัญหาการเรียนและปัญหาที่ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนนัก ถ้าพบปัญหาเกินกว่าความสามารถที่จะให้คำปรึกษาได้ ก็ส่งต่อไปยังครูแนะแนว

5) สนับสนุนร่วมมือกับกิจการของการแนะแนว

ส่วนกรมวิชาการ (2537 : 25) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

1) สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน

2) รับผิดชอบกิจกรรมแนะแนว

3) เข้าใจและยอมรับพฤติกรรมตามวัยของนักเรียน

4) ยอมรับความจริงที่ว่า "พฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ" การที่นักเรียนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นย่อมมีสาเหตุต่าง ๆ กัน

5) รวบรวมและวินิจฉัยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนและบันทึกไว้ในระเบียบเนาะสม

6) ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการปรับตัว

7) ร่วมมือกับผู้บริหารในการช่วยเหลือและพัฒนานักเรียน

และประชุม แนนสุวรรต (2523 : 256) ยังกล่าวถึงครูประจำวิชาว่าเป็นครูที่มีความสามารถในการสอนแต่ละวิชา ดังนั้นครูประจำวิชาจึงมีโอกาสพบนักเรียนหลายชั้นเรียน ครูประจำวิชาควรให้ความร่วมมือในการจัดบริการแนะแนวและมีบทบาทดังต่อไปนี้

1) สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่เรียนแต่ละวิชา เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนคนใดสนใจในวิชานั้น ๆ มากน้อยเพียงใด

2) ช่วยเหลือให้คำชี้แนะเกี่ยวกับการเรียนในวิชานั้น

3) บันทึกผลการสอบในวิชานั้น ๆ เก็บไว้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4) ให้ความร่วมมือกับบุคลากรอื่น ๆ ในการแนะแนว

ส่วนกรมวิชาการ (2537 : 25) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูประจำวิชาต่อการจัดบริการแนะแนวไว้ว่า

1) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2) สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน

3) เข้าใจและยอมรับพฤติกรรมตามวัยของนักเรียน

4) ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนในด้านการปรับตัว การศึกษาและอาชีพ
บทบาทของครูในการให้บริการแนะแนวและใช้เทคนิคต่าง ๆ ย่อมมีมากในโรง
เรียน ดังที่ สถิต วงศ์สุวรรณ (2523 : 510-511) กล่าวไว้คือ

1) ศึกษาทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบข่ายของโครงการแนะแนวและทุก
ครั้งที่โรงเรียนจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการแนะแนว พยายามเข้ารับการอบรมโดยไม่หลีก
เลี่ยง

2) ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อช่วยเหลือนักเรียน
เป็นรายบุคคล

3) ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการจัดกิจกรรมประจำห้องเรียน

4) ให้ความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยแนะแนวรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็น
รายบุคคลได้ดี ช่วยให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

5) ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวเพื่อประเมินผลของการแนะแนว

6) ช่วยประสานงานและประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนรู้จักเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อ
บริการแนะแนวและสนับสนุนให้นักเรียนใช้บริการแนะแนวมาก ๆ

7) ให้ความสนับสนุนร่วมมือกับกิจการของการแนะแนวอย่างจริงจัง

8) สร้างความอบอุ่นใจ สนับสนุนคุ้นเคยกับนักเรียน สังเกตพฤติกรรมให้ข้อสังเกต
แก่นักเรียนเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และการปรับตัว เข้ากับสังคม โดยสอดแทรกไปกับการ
สอนวิชาการ

9) จัดส่งนักเรียนที่ควรได้รับบริการให้คำปรึกษาไปยังหน่วยแนะแนว

10) ช่วยติดต่อ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนเพื่อการแนะแนว
แก่นักเรียน

11) ศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนด้วยเทคนิคต่าง ๆ เพื่อช่วย
ช่วยเหลือนักเรียนและส่งเสริมให้พัฒนาไปพร้อมกันในทุก ๆ ด้าน ไม่เพียงแต่ด้านสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนเท่านั้น ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง สิ่งแวดล้อม ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพด้วยตนเอง ครูช่วยป้องกันและวินิจฉัยปัญหาตลอดจนติดตามผล

12) ร่วมมือกับแผนกแนะแนวในการเสนอแนะทางการศึกษา อาชีพและสังคมให้
นักเรียนเห็นคุณค่าของอาชีพในวิชาที่ครูสอน บุคลิกภาพที่เหมาะสมแก่อาชีพนั้น ๆ ปลุกฝังทัศนคติ
ที่ดีในการประกอบอาชีพ อธิบายให้ความรู้เรื่องอาชีพในสาขาที่ครูถนัด อาจพาไปชมโรงงาน
และการประกอบอาชีพแขนงต่าง ๆ

13) ครูช่วยปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ให้ทราบระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ลักษณะวิชา กิจกรรมเสริมหลักสูตร บุคลากรในโรงเรียน ประเพณีของโรงเรียน ฯลฯ

ดังนั้นเพื่อให้การแนะแนวในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ จะต้องได้รับความร่วมมือ และประสานงานจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ครูทุกคนต้องร่วมมืออย่างแท้จริงผู้บริหารต้องเข้าใจ หน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อการดำเนินงานแนะแนว (Kriedberg, 1972 : 36)

ความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

พล แสงสว่าง (2532 : 484) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนวใน โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ให้นักเรียนทุกคนได้รับบริการแนะแนวอย่างทั่วถึงทั้งนักเรียนที่มีปัญหาและ ไม่มี ปัญหา
- 2) ให้นักเรียนได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนกับครูแนะแนว
- 3) เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
- 4) ให้นักเรียนได้รับประโยชน์นำหลักทฤษฎีแนะแนวมาช่วยพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้
- 5) ให้นักเรียนได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาบุคลิกภาพรวมทั้งการปรับตัวอย่างทั่วถึง โดยจุดมุ่งหมายเหล่านี้จะต้องครอบคลุมทั้งในด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย

หลักการจัดบริการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

การดำเนินการจัดบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพนั้นกรมวิชาการกล่าวว่าผู้ดำเนินการควรมีหลักที่ยึดถือในการปฏิบัติดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ 2537 : 21-22)

- 1) การจัดกิจกรรมแนะแนว ควรจะเน้นถึงความสำคัญของบทบาทครูในหน้าที่แนะแนว โดยเฉพาะครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับนักเรียนและใช้เวลาร่วมกับนักเรียนมากกว่าครูคนอื่น ๆ
- 2) ครูเป็นผู้นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากคณะครูทั้งหมด โดยที่คณะครูทุกคนจะต้องมีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว

3) การแนะแนวเป็นบริการ ซึ่งมุ่งที่จะช่วยเหลือนักเรียนในทุก ๆ ทาง จึงไม่ควรที่จะบังคับขีดขั้นใจครูที่ไม่สนใจ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีการชี้แจงให้ครูและเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารทุกคนเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

4) การดำเนินงานแนะแนวจะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีแผน มีโครงการดำเนินงานตลอดปี มิใช่จัดทำช่วงใดช่วงหนึ่ง หรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเท่านั้น

5) การจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนจะต้องประสานงานและร่วมมือกันในระหว่างบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องทั่วไปทั้งในและนอกโรงเรียน โดยมีครูที่เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนี้พอสมควร เป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน

6) กิจกรรมแนะแนวจะต้องทำควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน เช่น การแนะแนววิชาเรียน การประพฤติปฏิบัติตน การแก้ปัญหาต่าง ๆ

7) โรงเรียนจะต้องให้การสนับสนุนเงินงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความราบรื่น

8) กิจกรรมแนะแนวที่จัดจะต้องสนองและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจะต้องครอบคลุมด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการพัฒนาบุคลิกภาพ

9) จะต้องมีวิธีการติดตามผลและประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครบถ้วน

ความสำคัญของการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

อนันต์ อนันตรังสี (2517:29) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการแนะแนวในโรงเรียนไว้ว่า ปัจจุบันแนะแนวมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น เพราะปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนในโรงเรียนมากขึ้น มีทั้งปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาในการศึกษาต่อในแขนงวิชาชีพและประกอบอาชีพ ตลอดจนปัญหาส่วนตัวของนักเรียนทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนได้จัดการแนะแนวให้แก่ นักเรียนแล้วปัญหาดังกล่าวก็จะลดน้อยลงไป อันเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนและต่อการบริหารโรงเรียน

นอกจากนี้ คมเพชร จิตรสกุล (2529:142-143) และ สาลี บวอกระวงศ์ ๓ อยุธยา. (2523 : 257-259) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาสอดคล้องกัน ดังต่อไปนี้

1) เนื่องจากนักเรียนในระดับมัธยมศึกษากำลังอยู่ในวัยรุ่น มักมีปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ ซึ่งเป็นผลเสียต่อการควบคุมตนเอง การแนะแนวจะ

ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตัวเองได้มากขึ้น ทำให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองกล้าเผชิญความจริงยอมรับในสิ่งที่ตนบกพร่อง และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่

2) นักเรียนในระยะนี้อยู่ในวัยที่จะต้องตัดสินใจเลือกหลายอย่าง เช่น เลือกศึกษาต่อหรือเลือกประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งจะเป็นผลทำให้นักเรียนสับสนไม่เข้าใจ ดังนั้นการแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมทำให้นักเรียนสามารถใช้วิจารณญาณในการเลือกวางแผนในอนาคตที่เหมาะสมกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกศึกษาต่อหรือเลือกประกอบอาชีพ

3) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก มีผลกระทบต่อชุมชนโดยทั่วไป ทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการปรับตัวทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่น ๆ การแนะแนวจะเข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือให้นักเรียนเข้าใจและยอมรับตนเองรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษามีความสำคัญมากเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจของเด็ก รวมทั้งระยะนี้เป็นช่วงเวลาของเด็กที่ต้องตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ หลายประการ ซึ่งเป็นผลให้เด็กวัยนี้ประสบปัญหา

บทบาทของงานแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

1) บทบาทในการบริหารหลักสูตร ซึ่งจะต้องมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่หลักสูตรเปิดโอกาสให้มีการเลือกเรียนเสรีตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายแนะแนวที่จะให้ข้อมูล สภาพท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ปกครอง ข้อมูลแนวโน้มเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2) บทบาทในการให้บริการแก่นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยการจัดประชุมชี้แจง จัดทำเอกสารเผยแพร่ การออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองในหมู่บ้าน การเชิญมาพบครูที่โรงเรียน การจัดนิทรรศการ เพื่อที่จะให้นักเรียนรู้ว่าการเรียนไปนั้นมีความหมายแก่เขาเพียงใด เรียนไปเพื่ออะไร ผู้ปกครองจะได้ทราบว่าบุตรหลานของตนนั้นเรียนกันอย่างไร ผู้ปกครองมีแนวทางจะช่วยเหลือบุตรหลานของตนได้อย่างไร จะช่วยการศึกษาอย่างไร

3) บทบาทการวางแผนการเรียนและการเลือกวิชาเรียน โดยผู้เรียนจะต้องรู้จัก

ตนเอง รู้ว่าตนเองต้องการอะไร มีความรู้ความสามารถด้านใด เพียงใด สุขภาพสมบูรณ์
 มากน้อยเพียงใด รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพสภาพเศรษฐกิจ สังคม
 และการเมือง เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์แล้วตัดสินใจ เลือกสิ่งที่ต้องการ ซึ่งฝ่ายแนะ
 แนวจะต้องรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ไว้บริการผู้เรียน

4) บทบาทในการเลือกกิจกรรม โดยงานแนะแนวของโรงเรียนจะต้องให้ข้อมูล
 รายละเอียดเกี่ยวกับการเลือกกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถจะจัดให้ ให้ผู้เรียนได้เลือกให้
 เหมาะสมกับตัวเขามากที่สุด

5) บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้เขาประสบผล
 สำเร็จในการเรียนตามแผน ฝ่ายแนะแนวต้องบริการให้คำปรึกษาในการเรียน เสนอแนะ
 วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ เสนอแนะการจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน การให้
 บริการสอนซ่อมเสริม เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาในการเรียน หรือการเปลี่ยนแผนการเรียน

6) บทบาทในเรื่องการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ฝ่ายแนะแนวต้องให้ข้อมูลเกี่ยว
 กับตัวผู้เรียน สภาพแวดล้อมและการตัดสินใจ ให้เขาตัดสินใจเอง โดยที่โรงเรียนต้องจัด
 สภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ส่งเสริมให้เขาไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ

7) บทบาทในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับปรุงตนเอง การที่จะพัฒนาคน
 ให้สมบูรณ์ ให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข กระบวนการแนะแนวจึงมุ่งปฏิบัติในเรื่อง
 การป้องกัน แก้ไข และสนับสนุนการดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาที่สังคมไม่ต้องการ
 เมื่อเกิดปัญหาก็จะหาทางแก้ไขให้สู่สภาพที่ดี และที่ได้อยู่แล้วก็สนับสนุนให้ดียิ่งขึ้น

ขอบข่ายของการจัดการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา

การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง
 เพื่อที่จะช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการปรับตัวและความต้องการด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ
 ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทางการสังคม สันทนาการ การศึกษา ศิลปกรรม และอาชีพ นอก
 จากนี้การจัดการแนะแนวยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตนเองทางด้านต่าง ๆ ให้เต็ม
 ศักยภาพของเขา ดังนั้นลักษณะงานแนะแนวจึงเป็นงานที่มีขอบข่ายที่กว้างขวาง และครอบคลุม
 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่ง กรมวิชาการ (2537 : 2-6)
 บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ และสมเจตน์ อภิเมษท์รักษา. (2520 : 121-132) และ
 สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. (2519 : 46-49) ได้กำหนดขอบข่ายของการจัดการแนะแนวไว้อย่าง
 สอดคล้องกันดังนี้ คือ

1) บริการสำรวจและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล หมายถึง บริการที่หาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อประโยชน์แก่ครูและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็ก ป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น และส่งเสริมพัฒนาการส่วนบุคคลได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น
(อุษณีย์ เย็นสบาย, 2533 : 35)

1.1) จุดประสงค์ในการรวบรวมข้อมูล

1.1.1) เพื่อช่วยให้เด็กได้เข้าใจตนเองดีขึ้น

1.1.2) เพื่อเป็นการเตรียมข้อมูลสำหรับครู ครูแนะแนว ผู้บริหาร และผู้ปกครองที่จะช่วยเหลือเด็กแต่ละคน

1.2) ประเภทข้อมูลที่ควรจัดเก็บ คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2529 : 21-23) และ อุษณีย์ เย็นสบาย (2533 : 35) ได้รวบรวมประเภทของข้อมูลที่ควรจัดเก็บดังนี้

1.2.1) ข้อมูลทั่วไป เช่น ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เพศ สถานที่เกิด วันเดือนปีเกิด

1.2.2) ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว เช่นชื่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง สถานภาพการศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ สถานภาพในการสมรส สภาพทางสังคมเศรษฐกิจในครอบครัว

1.2.3) ข้อมูลทางด้านสุขภาพและความเจริญเติบโตของร่างกาย เช่น สายตา การได้ยิน การพูด อากาศทางโรคจิต โรคประสาท ประวัติการเจ็บป่วย การฉีดวัคซีนต่าง ๆ

1.2.4) ข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2.5) ข้อมูลด้านความถนัด เช่น พรสวรรค์หรือทักษะพิเศษ หรือคะแนนจากแบบทดสอบวัดความถนัด

1.2.6) ข้อมูลด้านการปรับตัว

1.2.7) ข้อมูลด้านความสนใจ

1.2.8) ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการชีวิตในอนาคต เช่น แผนการศึกษาต่อ แผนการประกอบอาชีพ

1.2.9) ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียน เช่น สภาพทางเศรษฐกิจสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม

1.2.10) ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกภาพ เช่น คะแนนจากแบบทดสอบการปรับตัวคะแนนจากสังคมมิติ การรายงานพฤติกรรมอื่น ๆ

1.2.11) ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมนอกโรงเรียน เช่น การรับจ้าง

ทำงานการไปวัด การร่วมกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมยุวกาชาดหรือกิจกรรมกลุ่มอื่น ๆ

1.3) วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1) การสังเกต (Obseration) หมายถึงการเฝ้าดูอย่างมีจุดหมาย (พล แสงสว่าง , 2531 : 39) ส่วนพนม ลีมาเรีย (2530 : 53) กล่าวว่า การสังเกตเป็นวิธีการศึกษาเด็กเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็ก โดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมา ในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ไม่มีการควบคุมสถานการณ์หรือสร้างสถานการณ์เพื่อให้ทราบพฤติกรรมที่ต้องการ และจำเนียร ช่วงโชติ (2532 : 84) ได้ให้ความหมายว่า การสังเกตเป็นการดูทั้งต่อหน้าและลับหลัง

สรุปได้ว่า การสังเกตหมายถึง การเฝ้าดูพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างมีจุดมุ่งหมาย

หลักการสังเกต

พล แสงสว่าง (2531 : 39) ได้กล่าวถึงหลักการสังเกตว่า

- 1) ดูเฉพาะเจาะจง
- 2) ดูรายละเอียด
- 3) ดูหลายคน
- 4) ดูหลายครั้ง
- 5) ไม่มีอคติ
- 6) ดูแล้วบันทึก

ส่วน คมเพชร จิตรสกุล (2529 : 23-24) ได้กล่าวว่า

- 1) การสังเกตจะต้องเป็นปรนัย (Objectivity)
- 2) การสังเกตควรพิจารณารายละเอียดและความเฉพาะเจาะจง

(Detail and Specificity)

3) การสังเกตควรกระทำในหลายสถานการณ์ (Variety Situations)

4) การสังเกตควรจะได้รับข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ (Completeness of Information) โดยการบันทึกการสังเกตแล้วนำข้อมูลมาสรุปโดยใช้ข้อมูลในแต่ละสถานการณ์มาประกอบกัน

การบันทึกการสังเกต

ในการสังเกตทุกครั้งนั้นจะต้องมีการบันทึกข้อมูลการสังเกต ซึ่งในการบันทึกนั้นนิยมใช้การบันทึกการสังเกตอยู่ในระเบียบเหตุการณ์ (Anecdotal Record) ซึ่งเป็นแบบฟอร์ม

การบันทึกสั้น ๆ ประกอบด้วย ชื่อเด็ก วัน เวลา สถานที่ที่เกิดพฤติกรรม พฤติกรรมที่เกิด ข้อคิด และข้อเสนอแนะบางประการ หรืออาจใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในการบันทึกก็ได้ (อุษณีย์ เย็นสบาย ,2533: 37) ส่วนการบันทึกการสังเกตนั้น คมเพชร จิตรสกุล (2529 : 25-26) ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการบันทึกดังต่อไปนี้

- 1) การอธิบายถึงสถานการณ์ของการสังเกต โดยที่ควรให้ข้อมูลว่าสถานการณ์นั้น สมาชิกทุกคนจะทำอะไรตามหน้าที่ แต่ในสถานการณ์จริงสมาชิกกำลังทำอะไรบ้าง สอดคล้องกับกิจกรรมที่สมาชิกควรจะทำหรือไม่
 - 2) ควรหลีกเลี่ยงการนำความรู้สึก การปรุงแต่งสถานการณ์ ความคิดเห็น การตัดสินพฤติกรรมไปรวมกับการบันทึกเพราะจะทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่มีความเที่ยงตรง
 - 3) ควรหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบ โดยการนำเอาค่านิยมของตนเองไปเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา
 - 4) การบันทึกการสังเกตสถานการณ์ที่ถูกสังเกตมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะต้องบันทึกชื่อลงไปให้ชัดเจน เพื่อให้ภาพจนชัดเจนยิ่งขึ้น
 - 5) การบันทึกการสังเกตควรจะรวมถึงการสังเกตกิจกรรมนอกห้องเรียน (Non-classactivities)
 - 6) ควรบันทึกคำพูดโดยตรงของผู้ถูกสังเกตลงไปตามความเป็นจริง
- ตัวอย่างแบบบันทึกการสังเกต**

ชื่อนักเรียน ชั้น วัน/เวลา.....
 สถานที่สังเกต..... รวม นาที
 พฤติกรรม

 ความเห็น

 ข้อเสนอแนะ

 ผู้สังเกต
 (.....)
 ตำแหน่ง

1.3.2) การสัมภาษณ์ (Interview) หมายถึงการพูดคุยอย่าง
มีจุดหมาย (พล แสงสว่าง , 2531 : 40) ส่วนจำเนียร ช่างโชติ (2532 : 104)
กล่าวว่า การสัมภาษณ์คือการสนทนาหรือพูดคุยกันระหว่างบุคคล 2 คนอย่างมีจุดหมาย

กล่าวได้ว่า การสัมภาษณ์ คือ การพูดคุยระหว่างคนสองคนโดยที่การคุยนั้นมีจุด
มุ่งหมายเฉพาะเรื่อง

จุดประสงค์ของการสัมภาษณ์

- 1) หาข้อเท็จจริง
- 2) เสริมสร้างความคิดค้นเคย
- 3) ตรวจสอบข้อเท็จจริง
- 4) แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ความสำคัญของการสัมภาษณ์

- 1) ทำให้ได้ข้อมูลจากผู้ตอบคำถามโดยตรง
- 2) ทำให้ผู้สัมภาษณ์ถามต่อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 3) ทำให้ผู้สัมภาษณ์ได้สังเกตการแสดงออกของผู้ถูกสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลใกล้เคียงต่อความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

เคียงต่อความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

- 4) ทำให้ผู้สัมภาษณ์ปรับเรื่องเวลาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อมได้
- 5) ผู้สัมภาษณ์จะต้องกำหนดขอบเขตและเป้าหมายในการสัมภาษณ์ของตนให้ชัดเจน

(ปรีชา คัมภีรปกรณ์ , 2533 : 86)

ขั้นตอนการสัมภาษณ์

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (อ้างถึงใน มสธ. 2533 : 88-89) และ คมเพชร ฉัตรสุกกุล
(2529 : 27-29) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสัมภาษณ์สอดคล้องกันดังนี้

1) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ (Preparation of the Interview)

- 1.1) กำหนดจุดมุ่งหมายให้แน่ชัดว่าอะไรที่ต้องการรู้ เพื่ออะไรจะช่วยให้เตรียมคำถามได้รัดกุม
- 1.2) จะต้องเตรียมคำถามไว้ให้พร้อม
- 1.3) เลือกสถานที่และจัดสถานที่ให้เหมาะสม เช่น ไม่มีเสียงอึกทึกเป็นสัดส่วน ไม่มีบุคคลภายนอกรบกวน
- 1.4) จัดเวลาให้เหมาะสมแก่การสัมภาษณ์
- 1.5) ผู้สัมภาษณ์จะต้องทำตัวให้ปลอดจากการกีดกัน

1.6) เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์สำหรับจดบันทึก
ให้พร้อม

2) การดำเนินการสัมภาษณ์

2.1) การสร้างสายสัมพันธ์ โดยสร้างความรู้สึกที่เป็นมิตร ความปลอดภัย
ความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์มีความสบายใจมีความพร้อม

2.2) ผู้สัมภาษณ์ควรหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดแรงกดดัน ความวิตก
กังวล ความเหนื่อยหน่าย ความไม่พอใจ

2.3) แสดงความยินดีที่จะช่วยเหลือ

2.4) ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับพื้นความรู้และประสบการณ์ของผู้รับการสัมภาษณ์

2.5) มีจิตใจบริสุทธิ์ ยุติธรรม

2.6) ไม่วิจารณ์คำตอบหรือท่าทางที่แสดงออกด้วยคำพูดหรือกิริยา

2.7) เปิดโอกาสให้ผู้ตอบทราบเท่าที่ยังอยู่ในวัตถุประสงค์

2.8) ให้เวลาอย่างเพียงพอ

2.9) ถามทีละเรื่อง

2.10) แสดงความสนใจและตั้งใจฟัง

2.11) ไม่ขัดจังหวะทราบเท่าที่ผู้รับการสัมภาษณ์ยังพูดอยู่ในประเด็น

3) การยุติการสัมภาษณ์

3.1) เมื่อสัมภาษณ์เสร็จ สรุปการสัมภาษณ์ให้เขาทราบอย่าให้เกิดความ
แคลงใจ

3.2) ให้เขารู้สึกว่าการสัมภาษณ์จะไม่มีผลร้ายต่อตัวเขา
ตัวอย่างแบบบันทึกการสัมภาษณ์

ชื่อนักเรียน นามสกุล ชั้น

ห้อง เลขประจำตัว วันเดือนปีที่สัมภาษณ์

บันทึกการสัมภาษณ์

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.6) เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์สำหรับจับบันทึก
ให้พร้อม

2) การดำเนินการสัมภาษณ์

2.1) การสร้างสายสัมพันธ์ โดยสร้างความรู้สึกรักที่เป็นมิตร ความปลอดภัย
ความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์มีความสบายใจมีความพร้อม

2.2) ผู้สัมภาษณ์ควรหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดแรงกดดัน ความวิตก
กังวล ความเหนื่อยหน่าย ความไม่พอใจ

2.3) แสดงความยินดีที่จะช่วยเหลือ

2.4) ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับพื้นความรู้และประสบการณ์ของผู้รับการสัมภาษณ์

2.5) มีจิตใจบริสุทธิ์ ยุติธรรม

2.6) ไม่วิจารณ์คำตอบหรือท่าทางที่แสดงออกด้วยคำพูดหรือกิริยา

2.7) เปิดโอกาสให้ผู้ตอบทราบเท่าที่ยังอยู่ในวัตถุประสงค์

2.8) ให้ความอย่างเพียงพอ

2.9) ถามทีละเรื่อง

2.10) แสดงความสนใจและตั้งใจฟัง

2.11) ไม่ใช้คัมภีร์หวัดทราบเท่าที่ผู้รับการสัมภาษณ์ยังพูดอยู่ในประเด็น

3) การยุติการสัมภาษณ์

3.1) เมื่อสัมภาษณ์เสร็จ สรุปการสัมภาษณ์ให้เขาทราบอย่าให้เกิดความ
แคลงใจ

3.2) ให้เขารู้สึกว่าการสัมภาษณ์จะ ไม่มีผลร้ายต่อตัวเขา

ตัวอย่างแบบบันทึกการสัมภาษณ์

ชื่อนักเรียน นามสกุล ชั้น

ห้อง เลขประจำตัว วันเดือนปีที่สัมภาษณ์

บันทึกการสัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้สัมภาษณ์

(ธีรวุฒิ ประทุมพนพรัตน์ , 2525 : 61)

1.3.3) อัตชีวประวัติ (Autobiography) หมายถึง การเขียนประวัติของตนเอง (พล แสงสว่าง , 2531 : 41) ซึ่งสอดคล้องกับ อุษณีย์ เย็นสบาย (2533 : 38-38) ซึ่งกล่าวว่า อัตชีวประวัติเป็นการรายงานตนเองของเด็กซึ่งจะเขียนรายงานเกี่ยวกับชีวิตของเขาเองโดยเด็กจะอธิบายถึงบางสิ่งบางอย่างที่เป็นความสนใจของเขาเกี่ยวกับ ค่านิยม ทศนคติ ความสนใจ ความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตของเขา

สรุปได้ว่า อัตชีวประวัติ คือการที่บุคคลเขียนเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับตนเองซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันรวมทั้งความคาดหวังในอนาคตของผู้เขียน

รูปแบบการเขียนอัตชีวประวัติ

พล แสงสว่าง (2531 : 41) กล่าวถึงรูปแบบการเขียนอัตชีวประวัติมี 3 ประเภท คือ

- 1) เขียนโดยอิสระ
- 2) เขียนตามข้อกำหนด ซึ่งเหมาะกับเด็กเล็ก
- 3) เขียน Diary

หัวข้อที่ควรกำหนดในอัตชีวประวัติแบบเขียนตามข้อกำหนด

- 1) ครอบครัวของข้าพเจ้า
- 2) ความเป็นมาของข้าพเจ้าก่อนเข้าเรียนโรงเรียนนี้
- 3) ชีวิตของข้าพเจ้าในโรงเรียนประถม
- 4) สถานที่ ๆ ข้าพเจ้าเคยอยู่มาก่อน
- 5) การใช้เวลาว่างของข้าพเจ้าระหว่างโรงเรียนเปิดเทอม
- 6) การเดินทางท่องเที่ยวในชีวิตของข้าพเจ้า
- 7) การใช้เวลาของข้าพเจ้าตอนโรงเรียนเลิกแล้วแต่ละวัน
- 8) เวลาที่ข้าพเจ้าใช้หลังจากกินอาหารมื้อค่ำแล้ว
- 9) การใช้เวลาของข้าพเจ้าในวันเสาร์และวันอาทิตย์
- 10) วิชาที่ข้าพเจ้าชอบเรียนมากที่สุดและวิชาที่ข้าพเจ้าไม่ชอบเรียนเลย
- 11) วิชาและกิจกรรมบางอย่างที่ข้าพเจ้าต้องการให้โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อนักเรียน

- 12) สิ่งที่ข้าพเจ้าทำได้ดี สิ่งที่ข้าพเจ้ามีความสามารถในการทำได้ดีและสิ่ง
 ข้าพเจ้าปรารถนาจะทำได้ดี
- 13) งานที่ข้าพเจ้าประสงค์จะทำเมื่อโตขึ้นและสำเร็จการศึกษา
- 14) หนังสือที่ข้าพเจ้าชอบอ่าน รายการวิทยุที่ข้าพเจ้าชอบฟัง ภาพยนตร์ที่ข้าพเจ้า
 ชอบดู
- 15) ถ้าข้าพเจ้าสามารถขอสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการได้ ข้าพเจ้าอยากจะขอสิ่งใดบ้าง
 (ธีรวิมล ประทุมพรรัตน์ , 2525 : 96-97)

1.3.4) แบบสอบถาม (Questionnaire) อุตุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน
 มสธ. 2533 : 153) ได้ให้ความหมายของแบบสอบถามว่า เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อให้
 ผู้ตอบเติมคำตอบเอง ปกติมีรายการข้อความหรือข้อความหลายหัวข้อรวมกันหรือบางครั้งอาจ
 เป็นภาพ เพื่อวัดความคิดเห็นและความจริงที่ยังไม่ทราบ ซึ่งสอดคล้องกับ พล แสงสว่าง
 (2531 : 42) ที่กล่าวว่า แบบสอบถามคือข้อความที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ถูกถามตอบ ส่วน สุภาวงศ์
 จันทน์เอม (2528 ; 16) ได้ให้ความหมายว่า คือชุดคำถามชุดหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อให้
 นักเรียนตอบในสิ่งที่ครูต้องการทราบเกี่ยวกับตัวเด็กในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม
 จึงสรุปได้ว่า แบบสอบถามคือเครื่องมือชนิดหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เก็บข้อมูลในด้าน
 ต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ

ลักษณะของแบบสอบถามเพื่อการแนะแนว

- 1) แบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิ
 หลังของนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนแล้วนำข้อมูลราย
 ละเอียดยังได้มาเก็บไว้ในระเบียบสนับสน
 - 2) แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการแนะแนวเฉพาะเรื่อง ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยว
 กับความต้องการ ความสนใจ และความคิดเห็นต่าง ๆ ของนักเรียนซึ่งมักจะให้นักเรียนที่ต้อง
 การคำปรึกษาเป็นผู้เขียนตอบเป็นรายบุคคลไป
- นอกจากนี้ ไทย ทิพย์สุวรรณกุล (อ้างถึงใน มสธ. 2533 : 158-160) ได้
 กล่าวถึงลักษณะของข้อความในแบบสอบถามควรมีลักษณะดังนี้
- 1) ข้อคำถามชนิดให้เขียนตอบ มักใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคำตอบหลากหลาย
 - 2) ข้อคำถามชนิดให้เลือกตอบจากตัวเลือกที่กำหนดไว้ มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
 จากคำถามที่มีแนวคำตอบที่แน่ชัดอยู่แล้ว
 - 3) ข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า ใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยว

กับระดับความสำคัญ หรือระดับของปัญหา หรือระดับความต้องการ

4) ข้อคำถามชนิดใดให้จัดลำดับความสำคัญคำตอบที่กำหนดให้ ใช้ในกรณีที่ต้องการทราบลำดับความสำคัญของข้อความแต่ละข้อในกลุ่มของข้อความที่กำหนดให้ตามความคิดเห็นของนักเรียน

หลักเกณฑ์การสร้างแบบสอบถาม

- 1) สร้างตรงจุดประสงค์
- 2) มีคำชี้แจง คำสั่ง วิธีทำ ชัดเจน
- 3) แบ่งหัวข้อใหญ่หัวข้อย่อย
- 4) ภาษาง่าย ชัดเจน เหมาะสมกับวัย/ชั้น

ส่วนการเขียนคำถามในแบบสอบถามนั้น ไทย ทิพย์สุวรรณกุล (อ้างถึงใน มสธ. 2533 : 164-166) ได้เสนอหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ในการเขียนข้อคำถามดังต่อไปนี้

- 1) คำถามที่เขียนขึ้นต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบสอบถาม
- 2) ข้อคำถามทั้งหมดที่เขียนขึ้นควรจัดเป็นหมวดหมู่อย่างเหมาะสม เรียงลำดับโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องระหว่างข้อคำถามต่าง ๆ
- 3) ภาษาที่ใช้ในข้อคำถามต้องมีความชัดเจน ง่าย กระชับรัด และควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาที่เป็นศัพท์แสลงที่นิยมใช้เฉพาะกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ เท่านั้น
- 4) ข้อคำถามต้องไม่มุ่งถามในเรื่องส่วนตัวที่อาจทำให้ผู้ตอบมีความอึดอัดใจ
- 5) คำถามที่เขียนขึ้นควรเป็นคำถามที่มีลักษณะสร้างสรรค์หรือเป็นไปในทางบวก
- 6) คำถามที่ใช้ต้องไม่นำหรือชักจูงผู้ตอบให้ตอบไปในทางใด ๆ
- 7) คำถามแต่ละข้อต้องถามเพียงประเด็นเดียว และควรหลีกเลี่ยงคำถามที่เป็นประโยชน์ครบถ้วน

8) คำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมโดยทั่วไปอาจต้องกำหนดช่วงเวลาและสถานการณ์ที่ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมให้ชัดเจน

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถามความสนใจและประสบการณ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนกรอกข้อความในช่องว่างและใส่เครื่องหมาย / ลงใน () ตามความเป็นจริงที่สุด ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนโดยตรงและโรงเรียนจะเก็บไว้เป็นความลับ

- 1) ข้าพเจ้าชอบใช้เวลาว่างด้วยการ

() นอน

- () อ่านหนังสือ
- () ฟังวิทยุ
- () ดูโทรทัศน์
- () เล่นกีฬา
- () อื่น ๆ (ให้ระบุ)

2) ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือประเภท

- () สารคดี
- () นวนิยาย
- () การ์ตูน
- () ชอบทุกประเภท
- () ไม่ชอบเลย

3) งานอดิเรกของข้าพเจ้า คือ

(พจนานุกรม ลีมาเรีย , 2530 : 139-149)

1.3.5) มาตรฐานประมาณค่า (Rating scales) หมายถึง การประมวลความรู้สึก ความคิดเห็นก่อนตัดสินใจว่า พฤติกรรม อุปนิสัย เป็นอย่างไร (พลแสงสว่าง , 2531 : 43) ส่วนคมเพชร จิตรสุกุล (2529 : 29-30) กล่าวว่า มาตรฐานประมาณค่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปข้อมูล จากการสังเกตนักเรียนในด้านพฤติกรรมและความสามารถ โดยครูหรือผู้แนะแนวจะเป็นผู้ ประมาณค่า พฤติกรรมของนักเรียนหรือนักเรียนจะเป็นผู้ประมาณค่าตนเองก็ได้

สรุปได้ว่า มาตรฐานประมาณค่า คือ เครื่องมือที่ครูใช้ในการบันทึกข้อมูลจากการ สังเกตซึ่งจะออกมาในรูปของค่าของความรู้สึก

รูปแบบของมาตรฐานประมาณค่า

พลแสงสว่าง (2531 : 43) และคมเพชร จิตรสุกุล (2529 : 30-31) ได้แบ่งรูปแบบมาตรฐานประมาณค่าเป็น 3 ชนิดคือ

- 1) แบบพรรณนา
- 2) แบบกราฟ โดยใช้วิธีการบรรยายน้ำหนักของพฤติกรรมบนมาตรฐานเมื่อ ผู้ทำการสังเกตประมาณค่าของพฤติกรรมได้ก็กำลังไปในช่องที่ตรงกับค่าประมาณนั้น ๆ เช่น

นักเรียนซักถามท่านในกับปัญหาเกี่ยวกับการเรียนมากเกินไปเพียงใด

เกือบไม่เลย	ครึ่งคร่าว	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มากที่สุด	

3) แบบใช้ตัวเลขหรือให้คะแนน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงน้ำหนักของลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏ ผู้ทำการสังเกตจะนำเอาลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการประมาณค่าใส่ลงในมาตราส่วนประมาณค่า แล้วจึงแบ่งน้ำหนักของลักษณะต่าง ๆ โดยจะใส่ค่าของน้ำหนักไว้ที่ปลายสุดของมาตราส่วน เมื่อผู้สังเกตได้พิจารณาลักษณะต่าง ๆ แล้วก็จะวงกลมล้อมรอบตัวเลขซึ่งเป็นตัวแทนของน้ำหนักตามต้องการ เช่น

	ความสนใจ					
น้อย	1	2	3	4	5	มาก

1.3.6) การศึกษารายกรณี (Case Study) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ของบุคคลที่ต้องการศึกษาเป็นพิเศษ (อุษณีย์ เย็นสบาย , 2533 : 40-43) ส่วน คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2529 : 51-54) กล่าวว่า การศึกษารายกรณีคือวิธีการช่วยให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กในทุกด้าน โดยใช้เวลาอย่างเต็มที่ในการศึกษาเด็กเพื่อให้มองเห็นพัฒนาการของเด็กและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

จึงกล่าวได้ว่า การศึกษารายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลโดยใช้เวลาต่อเนื่องกันเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของผู้ที่ถูกศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาเด็กเป็นรายกรณี

1) เพื่อรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน เช่น ด้านครอบครัว สุขภาพ ด้านการเรียน

2) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้

3) เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กที่ควรได้รับความช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กได้รับความสำเร็จในชีวิต (อุษณีย์ เย็นสบาย , 2533 : 41)

คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2529 : 52-53) และพล แสงสว่าง (2531 : 44)

ได้มีความเห็นสอดคล้องกันในด้านกระบวนการในการศึกษาเด็กเป็นรายกรณี คือ

- 1) การยอมรับและตัดสินใจว่า พฤติกรรมนั้นจะต้องได้รับการตรวจสอบ
- 2) การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหรือสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา
- 3) วิเคราะห์และแยกแยะองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของปัญหา เพื่อให้รู้ถึงปัญหาที่แท้จริง สำคัญและเกี่ยวข้องกัน
- 4) ประเมินความเปลี่ยนแปลงของการปรับตัวและการแก้ไขปัญหา
- 5) ติดตามผลว่าการให้ความช่วยเหลือมีความถูกต้องหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อช่วยหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการช่วยเหลือต่อไป

ส่วนลักษณะที่ควรศึกษาเด็กเป็นรายกรณีนั้น คมเพชร จิตรศุภกุล (2529 : 53-54) และ อุชชัย เย็นสบาย (2533 : 41-43) ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า

- 1) รูปร่างลักษณะทั่วไปของเด็ก
- 2) สภาพแวดล้อมทางบ้าน
- 3) พัฒนาการทางสังคม
- 4) ความสนใจและนันทนาการ
- 5) การศึกษา
- 6) ประสบการณ์ทำงาน
- 7) สถานะทางการเงิน

1.3.7) สังคมมิติ (Sociometry) หมายถึงวิธีการอย่างหนึ่งที่ครูหรือผู้แนะแนวใช้ศึกษานักเรียนของตนเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกันว่ามีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างไร (ทนม ลิมอารีย์ , 2530 : 126) ส่วน มาลิตี จุฑปะมา (2536 : 42) และธีรวิไล ประทุมพรรัตน์ (2525 : 115) กล่าวสอดคล้องกันว่า สังคมมิติ เป็นวิธีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางสังคมนระหว่างนักเรียนในชั้นเรียน ใช้ศึกษาบรรยากาศของนักเรียนในชั้นเรียนว่า ใครจับกลุ่มกับใครบ้างหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างไร จะทำให้ครูทราบว่า ใครมีเพื่อนน้อย ใครไม่มีเพื่อนเลย เพื่อจะได้หาทางช่วยเหลือให้เด็กคนนั้น ได้มีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมดีขึ้น

จึงสรุปได้ว่า สังคมมิติคือวิธีการที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของบุคคลในการอยู่ร่วมกันในสังคมภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

ความมุ่งหมายของการทำสังคมมิติ

ทนม ลิมอารีย์ (2530 : 126) และพล แสงสว่าง (2531 : 45) ได้กล่าวถึง

ความมุ่งหมายของการทำสังคมนิสิตต้องกันดังนี้

- 1) เพื่อทราบความสัมพันธ์ของนักเรียนภายในห้อง
- 2) เพื่อทราบว่ากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีใครบ้างและมีลักษณะของกลุ่มเป็นอย่างไร
- 3) เพื่อรู้จักนักเรียนดีขึ้น คือใครเป็นดาว ใครคือผู้ตาม ผู้ใดคนเดียว ผู้ถูกทอดทิ้ง หรือผู้ที่เพื่อนไม่คบ

- 4) เพื่อช่วยในการปกครองและจัดชั้นเรียน
- 5) เพื่อช่วยพัฒนาการทางสังคมของเด็กให้ดีขึ้น

ขั้นตอนการทำสังคมนิสิต

มาลีณี จุฑาพะมา (2536 : 44-46) พล แสงสว่าง (2531 : 45) และ พนม ล้อมอารีย์ (2530 : 127-130) ได้เสนอขั้นตอนการทำสังคมนิสิตสอดคล้องกันดังนี้

- 1) แจกกระดาษให้นักเรียนทุกคนในห้อง
- 2) ให้นักเรียนเขียนชื่อตนเองมุมหนึ่งของกระดาษ
- 3) กำหนดสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนเลือกเพื่อน เช่น
ชื่อนักเรียน ชั้น วันที่

สถานการณ์ : ถ้ามีการจัดที่นั่งใหม่ นักเรียนจะเลือกเพื่อนคนใดมานั่ง

ด้วย.....

- 4) ลงคะแนน
- 5) เก็บกระดาษทั้งหมดมาเพื่อลงข้อมูล
- 6) ทำตารางแสดงผลแจกแจงข้อมูล
- 7) สว่างแผนผังสังคมนิสิต
- 8) การตีความหมาย

ข้อเสนอแนะในการทำสังคมนิสิต

- 1) ควรให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกันก่อน
- 2) พยายามอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าจะนำไปใช้ประโยชน์อะไร พยายามเรียบเรียงคำพูดอย่าให้นักเรียนเกิดความกังวลใจ

- 3) ครูควรเก็บข้อมูลของสังคมนิสิตไว้เป็นความลับเสมอ
- 4) แผนภูมิอันหนึ่งใช้ได้กับคำถามเดียว จึงนำมาใช้สรุปพฤติกรรมทั้งหมดของนักเรียนแต่ละคนไม่ได้

- 5) แผนภูมิอันหนึ่งใช้ได้ชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น (ธีรวิไล ประทุมพรรัตน์ , 2525 : 122-123)

1.3.8) ระเบียบเหตุการณ์ (Anecdotal Record) หมายถึง การจับบันทึกข้อความที่สำคัญ ๆ บรรยายพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ของเด็กแต่ละคนในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ติดต่อกันไปแล้วนำมารวบรวมไว้เพื่อหาสาเหตุแห่งปัญหาหรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยเทคนิคการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ แล้วจับบันทึกไว้ (มาลิณี จุโฑปะมา , 2536 : 28) ในขณะเดียวกัน คมเพชร จิตรศุภกุล (2529 : 32) และจำเนียร ช่วงโชติ (2532 : 86) ได้ให้ความหมายของระเบียบเหตุการณ์สอดคล้องกันคือ การเขียนรายงานเหตุการณ์ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของเด็กแต่ละคนที่แสดงออกในสถานการณ์ ติดต่อกันโดยการรวบรวมข้อมูลจากบุคคลหลาย ๆ คน ในหลายสถานที่ตลอดระยะเวลาใดเวลาหนึ่งและพนม ลีมาอารีย์ (2530 : 65) ได้ให้ความหมายว่า เป็นระเบียบที่บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนแต่ละคนโดยเฉพาะเป็นครั้งคราว การบันทึกมิได้มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน แต่ขึ้นอยู่กับเด็กที่ถูกสังเกตว่า จะแสดงพฤติกรรมที่น่าสนใจหรือผิดปกติขึ้นมาเมื่อไร

สรุปได้ว่า ระเบียบเหตุการณ์ คือการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกมาในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเพื่อนำไปหาสาเหตุในการแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น

วัตถุประสงค์ของการแสดงระเบียบเหตุการณ์

พล แสงสว่าง (2531 : 47) และ พนม ลีมาอารีย์ (2530 : 66) ได้กล่าวไว้ดังนี้

- 1) เพื่อทราบพฤติกรรมประจำตัวของนักเรียน
- 2) เพื่อดูแนวโน้มของพฤติกรรมว่าเป็นไปในทิศทางใด
- 3) เพื่อสืบค้นเค้าเงื่อนที่เป็นสาเหตุของความยุ่งยาก
- 4) เพื่อจะดูพฤติกรรมที่แปลกไปจากธรรมดาและเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อย่างหนึ่ง

อย่างใดโดยเฉพาะหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น

• 5) เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไปที่ละน้อยโดยที่ไม่มีใครสามารถสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ถ้ามิได้มีการบันทึกไว้โดยสม่ำเสมอในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

- 6) เพื่อหาช่องทางช่วยเหลือนักเรียน
- 7) เพื่อเป็นการช่วยให้ครูทราบถึงสถานการณ์ชนิดที่ครูอาจแก้ไขได้

หลักในการทำระเบียบเหตุการณ์

คมเพชร จิตรศุภกุล (2529 : 34-35) พล แสงสว่าง (2531 : 47) มาลิณี จุโฑปะมา (2536 : 29-30) อีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2525 : 40-41) และ พนม ลีมาอารีย์ (2530 : 66-67) ได้กล่าวถึงหลักการทำระเบียบเหตุการณ์สอดคล้องกันว่า

- 1) แบ่งการบรรยาย การตีความหมาย และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อให้